

Structor

MARKAVVATTNINGSFÖRETAG OCH FÖRÄNDRAD MARKANVÄNDNING

Josef Nordlund, Structor Vatten & Miljö Uppsala

2025-02-05

INNEHÅLL

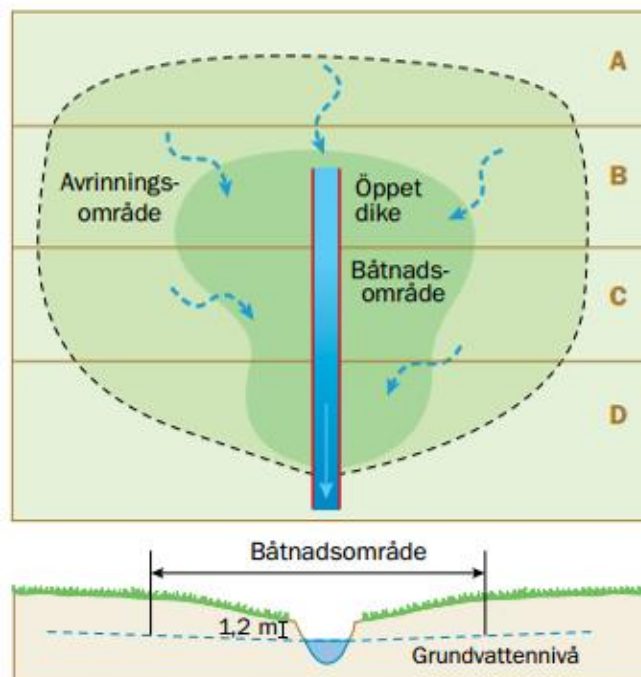
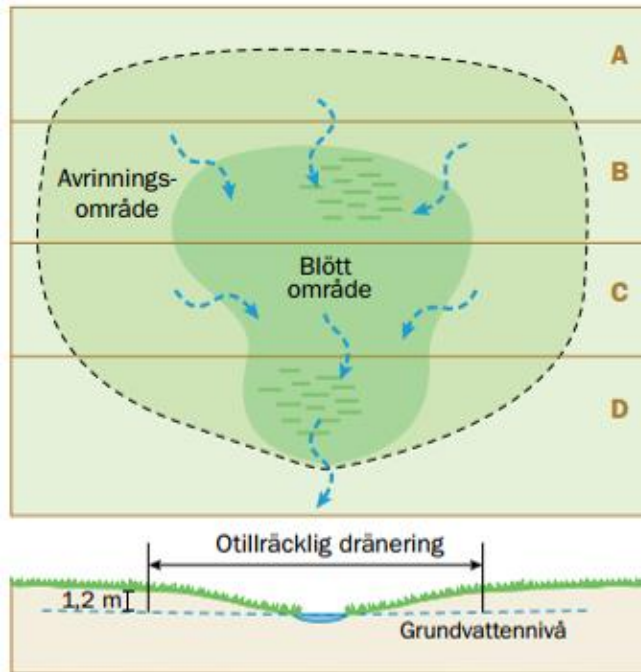
- Markavvattningsföretag
  - Varför finns dom?
  - Var finns dom?
  - Vad gäller juridiskt?
- Vad kan förändras?
  - Hårdgörande av mark
  - Fördröjande åtgärder
- Hur hanteras förändringar?

CENTRALA BEGREPP

- **Vattenanläggning** – anläggning som tillkommit genom vattenverksamhet
- **Markavvattning** – vattenverksamhet, ”en åtgärd som utförs för att avvattna mark..”
- **Markavvattningssamfällighet** - Samfällighetsförening som bildats för markavvattningens anläggning (diken/rörledningar)
- **Markavvattningsföretag** – Samlingsbegrepp för vattenanläggningar (diken/rörledningar) och samfälligheten som förvaltar diken/rörledningar
- **Kostnadsfördelningslängd** - Förteckning över andelstal som de deltagande fastigheterna har
- **Värderingslängd** – Förteckning över värdet på marken som har nytta av markavvattningen

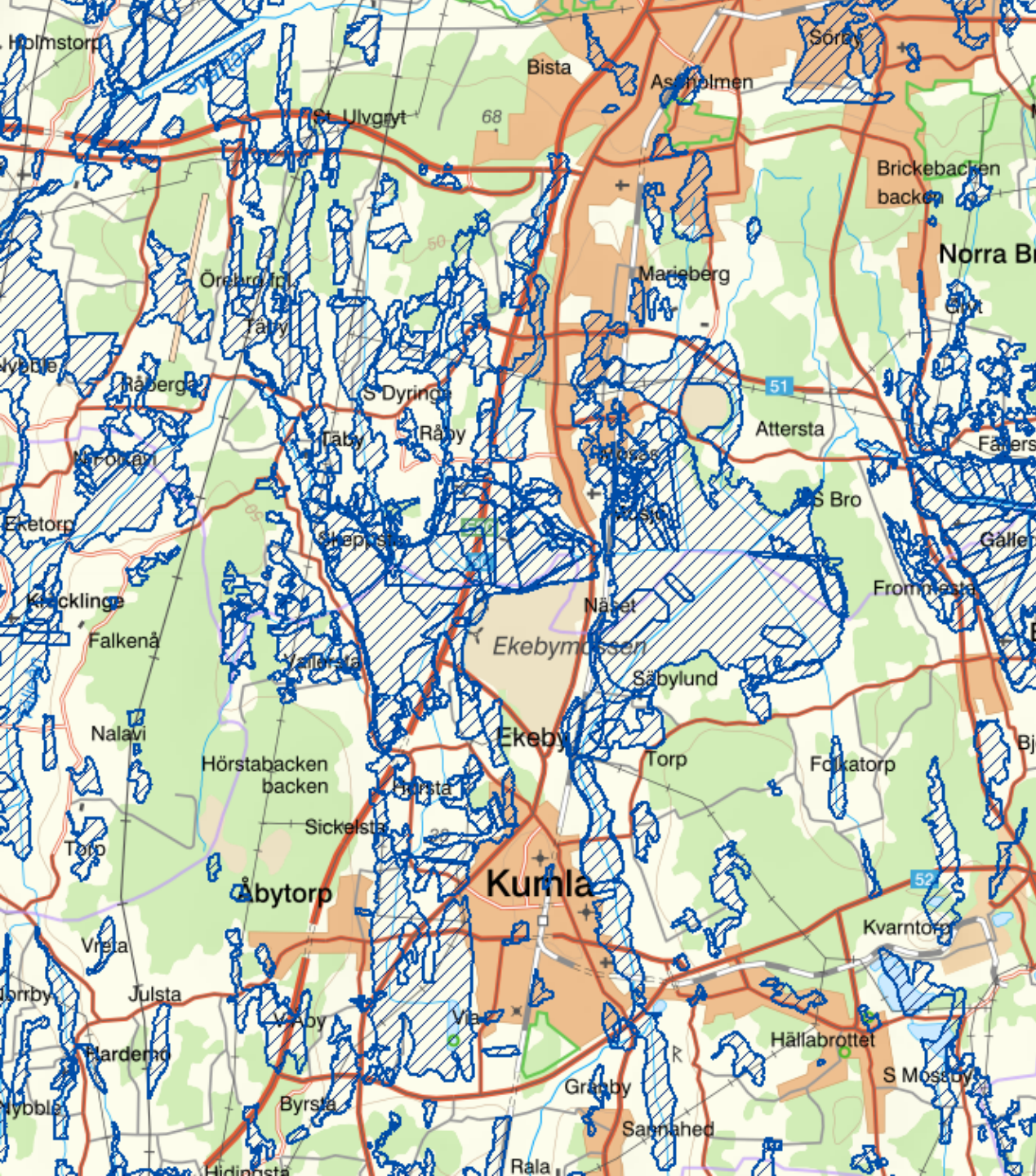
VARFÖR FINNS DOM?

- Tidigare vattensjuka marker
- Dikade för att kunna odla/bedriva skogsbruk
- Fastighetsägarna äger diket tillsammans

VAR FINNS DOM?

- Tillståndgivna anläggningar
- Marker är beroende av dessa
- Exploatering förändrar avrinningen
- Förändringar kräver hänsyn och omprövning

VILKEN LAGSTIFTNING STYR?

- **Miljöbalken** – Markavvattning (vattenverksamhet), Förfarande ansökan
- **Lag med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet**
- **Jordabalken** – Alla fastighetsägare är skyldiga att släppa fram vatten över sin fastighet så att det inte orsakar skada eller olägenhet på annan fastighet
- **Äldre lagstiftning** - 1879 års dikningslag, 1918-års vattenlag och 1983-års vattenlag

VAD GÄLLER?

- Senaste fastställda kostnadsfördelningen
- Fastigheter inom båtnadsområde kan ansöka om att delta eller ompröva
- Tillståndsgivna vattenanläggningar
- Ej tillståndsgivna vattenanläggningar kan vara *olagliga* eller *lagliga på annan grund*

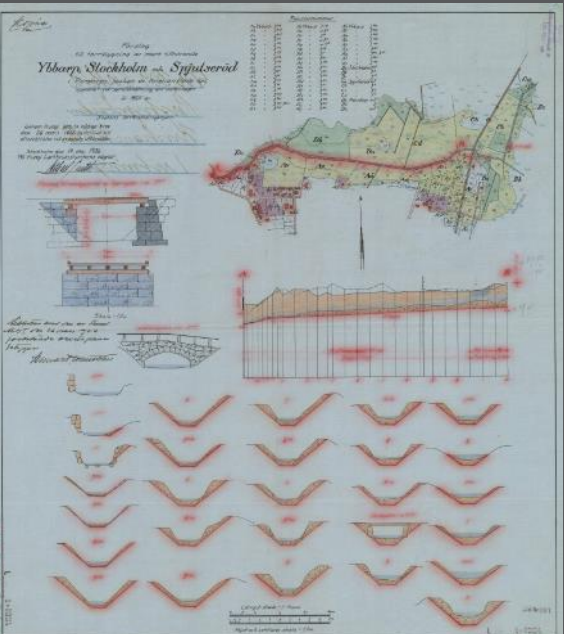

VAD GÄLLER?

Förklaringshandling för uppgöring av avloppsvatten för avloppsvatten av enast. tillhörande Ybbarp, Stockholm och Spjutserud i Perstorps socken av Kristianstads län, upprättad vid synförrättning enligt vattenlagen år 1924.

Laga	Lagrad	Arbets en om	Omfatt	Pris	Vattenslutt		Anmärkning	
					Ar	Pr	Ar	Pr
1	2	3	4	5	6	7	8	
0-4 (1-2)	227	Behandlingsanläggning A-B						
		Schaktning av sten och grus samt rörgat sand	beton	928	2-	1918	-	
		Schaktning av dyg		57	110	42	-	
4-10	221	Schaktning av sten och rörgat grus	beton	1972	2-	5816	-	
10-11-16		Ordningsning av uppgående diken en om i betong	beton	40	157	20	3760	
3-7		Uppgrävning av två områden i diket						
		grund och utemur	beton	21	26-	478	-	
		betongskott		4	15-	67	1460	
		sejlar		221	57-	18	-	
		svandamp		872	37-	28	-	
		plumb		12	57-	65	-	
		invidlag		2	257	5-	1115	
		För upprättade fall, arbetet till sijn en om tilläggs dikta						
		103						319
		102	Somma	3072		9217		225

UTLÅTANDE

avgivet vid synförrättning enligt vattenlagen avseende uppgöring av avloppsvatten för torrläggning av mark tillhörande Ybbarp, Stockholm, Spjutserud och Perstorp i Perstorps socken av Kristianstads län.

1:o. Företaget, som avser nygrävning av floddike från åker och odlingsmark är enligt synemännens förseende att hänföra till dikning. Dikessträckan har förut nämligen år 1885 varit föremål för synförrättning enligt dikningslagen och upprävt enligt detsamma vid upprättat förslag. Den därvid föreslagna bottenlinjen har så gott sig görva låtit inlagts å till nu avhandlade företag hörande profilritning efter i Lantmäterikontoret befintlig originalbitning å vilken emellertid inga fixpunkter finnas inlagda. Även om således ej några absoluta mått kunna angivas, är det tydligt, att nu begärd dikning är en utökning av de sektioner, som bestämdes år 1885. Synemännens finna därför på några hinder föreliggande mot synförrättningens hållande eller mot företagets utförande på sitt i detta utlåtande närmare angives. I anledning av Nils Pålssons yrkanden anse synemännen det vara klarlagt, att diket i sitt nuvarande skick innehåller samma sektion, som det innehade efter den på år 1885 års synförrättning följande nygrävningen.

2:o. Sökande till företaget är:

222 / 26

3-102 16089
Folium 111
K. Lantbrukshögskolan
Den 4 SEP. 1926

BEVIS

Över verkställd besiktning av vattenavlednings- och avdiktningens arbete angående "Perstorpsbäckens dikningsföretag av år 1924" i Perstorps socken av Kristianstads län.

Planen fastställd den 26 mars 1926.
Statsunderstöd:
statsbidrag utan återbetalningskyldighet 2110 kronor.
lån av odlingslånefonden 5910 kronor.
Kontrakt om arbetets utförande antaget av sökandena den 2 juni 1926
Fastställd arbetstid till den 1 sept. 1928.

Vid verkställd besiktning av ovan angivna arbete har detsamma befunnits utfört i enlighet med fastställd arbetsplan till ungefär två tredjedelar.

Kristianstad den 3 sept. 1926.

Arvid Carlsson
Statens lantbruksingenjör.

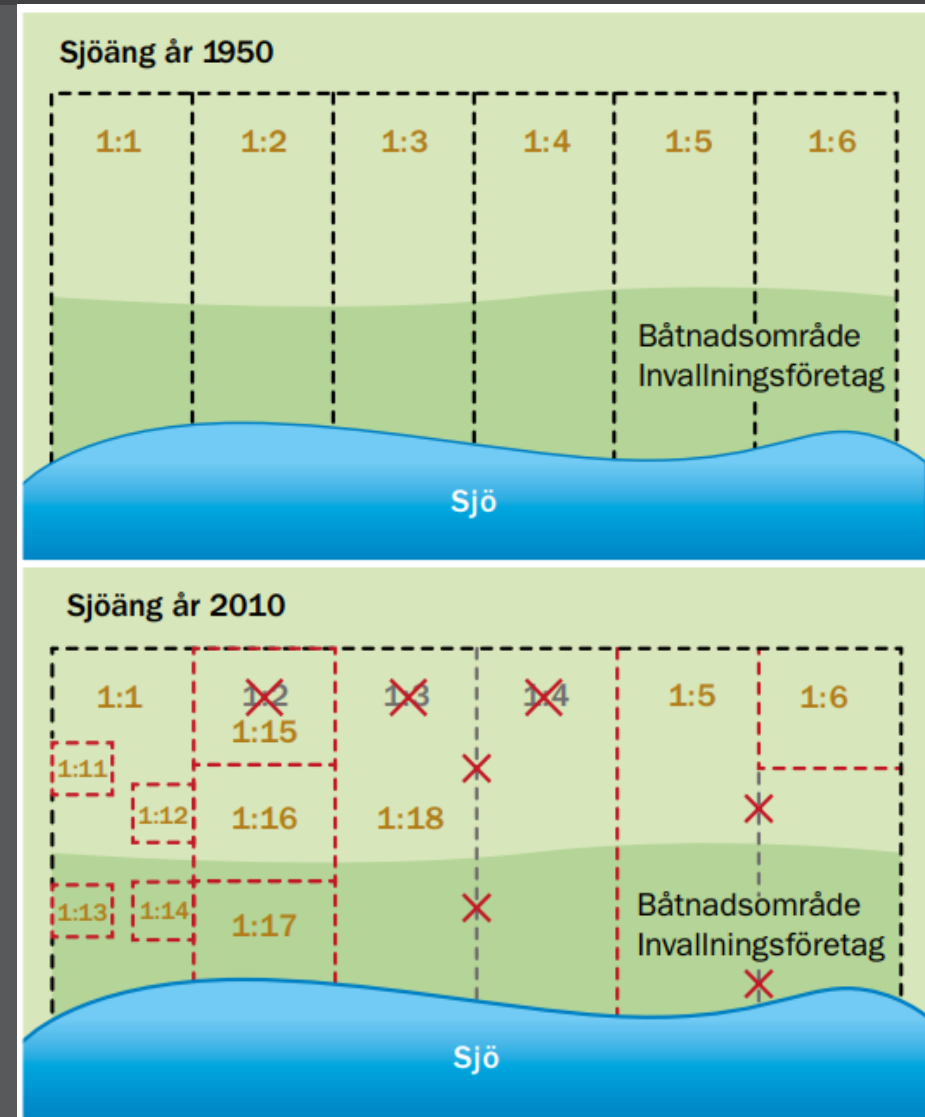
VAD KAN FÖRÄNDRAS?

- Fastighetsregleringar
- Städer växer och möter jordbruksmark
- Markavvattningsintresse och Avloppsintresse (dagvatten)
- Fördröjande åtgärder
- Olika aktörer har olika syn på vattnet

FASTIGHETSREGLERINGAR

- Räknar om ytor utifrån ägofigurer (förbättringsvärde) och aktuell fastighetskarta
- Båtnaden följer marken - utgår från befintligt båtnadsområde

Det totala förbättringsvärdet utgör markavvattningsintresset

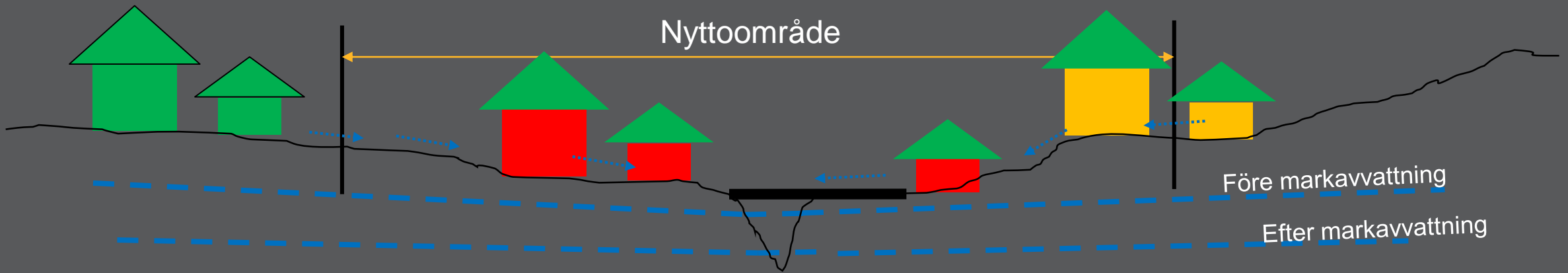

Källa: LRF 2014, Äga och förvalta diken och andra vattenanläggningar i jordbrukslandskapet

ÄNDRAD MARKANVÄNDNING

ÄNDRAD MARKANVÄNDNING

HÅRDGÖRANDE AV MARK

- Utsläppskrav
  - 0,8 l/s ha – 2,0 l/s ha
  - Klimatanpassat 10-års regn med 10 minuters varaktighet har tillämpats (bör utredas)
- Avloppsintresse

AVLOPPSINTRESSE (DAGVATTEN FRÅN DETALJPLAN)

Ägaren av en fastighet som avleder avloppsvatten (dagvatten från detaljplanelagt område) ska delta i markavvattningen, om ägaren själv eller den sökande till markavvattningen begär det.

AVLOPPSINTRESSE (DAGVATTEN FRÅN DETALJPLAN)

- Deltagande baseras på mängd och slag av vattnet som tillförs
- Utifrån bland annat bidrag till ökad avrinning till följd av hårdgjord areal inom avrinningsområdet
- Utifrån vad som anses skäligt

FÖRDRÖJANDE ÅTGÄRDER

- Dämma för att höja grundvattennivån inom ett markavvattningsföretag
- Ofta lämplig plats ur ett hydrogeologiskt och hydrologiskt perspektiv
- Kräver utredning och juridisk hantering
- Motstående intressen?

RISK FÖR PÅVERKANSEFFEKTER VID ÄNDRAD HYDROLOGI

Främst uppströms fördröjningen

1. Försämrade dräneringar med följande effekter, t ex ökad risk för översvämning
2. Försämrade jordbruksvärden
3. Försämrade skogsvärden
4. Försämrade status på vägbankar
5. Påverkan enskilda brunnar (ökad halt organiska ämnen)
6. Ekologiska värden/källmiljöer, ekosystem som vant sig vid en ny naturlig grundvattennivå/markfuktighet
7. MKN i anslutande grundvattenförekomster

Beroende på marklutning och geologiska kan effekterna även nå nedströms dämnet, t ex om dämnet ligger nära en fastighetsgräns. Då kan markfuktighet och grundvattennivåer stiga även snett framför dämnet

RISK FÖR PÅVERKANSEFFEKTER VID ÄNDRAD HYDROLOGI

Främst nedströms dämme/dikespluggning

1. MKN i nedströms vattendrag
2. Påverkan arter/fisk i nedströms vattendrag

FRAMGÅNGSFAKTORER

- Inventera markavvattningsföretagen, tänk igenom syfte med åtgärd, syfte markavvattning, ansvar markavvattning, vad säger regleringen och hur ser det ut i praktiken
- Hydrologiska möjligheter, vilken är den mest effektiva åtgärden
- Genomtänkt åtgärd och idé hantering
- Leta win-win lösningar
  - dåligt underhållna markavvattningsföretag där det är en fördel att få bort den juridiska regleringen – ett ansvar som idag inte uppfylls av markägarna
  - möjligheter till klimatvinster där avvattningen inte innebär någon större förändring i bonitet
  - Möjligheter till förbättrad vattenhushållning

VIKTEN AV DIALOG OCH ATT KOMMA ÖVERENS

- Snabbare och billigare juridisk process utan motstående enskilda intressen
- Mindre risk för komplikationer, krav på återställning
- Rättssäkert

MÖJLIGA VÄGAR – JURIDISK HANTERING

- Omprövning i kombination med utrivning/ansökan vattenverksamhet för etablering av fördämning
- Avveckling i kombination med utrivning/ansökan om vattenverksamhet

Domstolsprövning - ger säkerhet att få ha kvar ändringarna i framtiden

-
- Avveckling i kombination med anmälan vattenverksamhet
  - Avveckling i kombination med undantaget

Givet åtgärd är anmälningspliktig, kan innebära falsk trygghet

Bevisbörda på verksamhetsutövaren

-
- Civilrättslig överenskommelse tillsammans med anmälan vattenverksamhet
  - Civilrättslig överenskommelse tillsammans med undantaget

Kan tappa legalitet vid framtida fastighetsregleringar
Länsstyrelsen ger ev. inte besked
Bevisbörda verksamhetsutövare

TACK